

Ortopedi i fickformat för AT-läkare

Jenny Önnarfält, Rolf Önnarfält. **Akut ortopedi**. 164 sidor. Lund: Studentlitteratur; 2002. ISBN 91-44-01797-9.

Recensent: Olle Svensson, professor i ortopedi, Norrlands Universitetssjukhus, Umeå.

»Akut ortopedi« är främst avsedd för AT-läkare. Ett robust plastomslag och en, som det förefaller, hållbar inbindning gör att boken säkerligen kan tåla hårda tag på akutmottagningen. Här fyller den ett stort behov av enkla riktlinjer. Jag tror att yngre kolleger – och deras patienter – kommer att få glädje av denna lilla bok.

Förtjänster och brister

Visst finns det enstaka detaljer i bokens rekommendationer man kan diskutera – vad som är sanning i Jena är som bekant dåligt skämt i Heidelberg, eller om det nu var tvärt om – men i huvudsak tycker jag att författarna har gjort en välavvägd sovring av stoffet. Det största intellektuella problemet för författare av en elementär handbok är ju att exkludera.

Boken är logiskt upplagd, och det är lätt att hitta i innehållsförteckning och register – till och med gamle Hippokrates får vara med. Det finns många enkla, tydliga och pedagogiska streckteckningar. Man skulle efterlysa ännu fler i nästa upplaga. Vad som kanske speciellt kommer att tilltala yngre jourhavande är faktarutor med punkter om vanliga fallgröpar.

En brist är att osteoporos är lite styvmoderligt behandlat. Frakturer är ändå den enda kliniskt betydelsefulla effekten av osteoporos, och akutmottagningen är det bästa stället att identifiera riskpatienter, yngre och medelålders med lågenergifrakturer, där det skulle vara indicerat med utredning och behandling. Det vore också bra med några referenser, främst till internet, där det ju finns mycket information lätt tillgänglig.

Informativ och pedagogisk

Sammanfattningsvis tycker jag dock att det är en enkel, trevlig och informativ bok, som är mycket lämplig för AT-läkare och kandidater.

Metodbok om utvärderingar

John Øvretveit. **Metoder för utvärdering av hälso- och sjukvård och organisationsförändringar. Ett användarorienterat perspektiv**. Översättning: Gunnel Wallgren. 250 sidor. Lund: Studentlitteratur; 2001. Pris ca 290 kr. ISBN 91-44-01075-3.

Recensent: Mattias Ekman, ekon lic, Centrum för hälsoekonomi, Handelshögskolan i Stockholm.

Utvärderingar av hälso- och sjukvård – behövs sådana? Ja, men endast under förutsättning att de kommer till användning och ger varaktiga förbättringar av verksamheten, påpekar John Øvretveit, professor vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. En utvärdering som inte kommer till nytta är sämre än ingen utvärdering alls, eftersom den tar resurser i anspråk som hade kunnat läggas på något annat.

Användarperspektiv betonas

Vad krävs för att en utvärdering skall slippa samla damm i en pärm och i stället ge positiva resultat inom verksamheten? Inte särskilt överraskande betonar författaren vikten av noggrann planering vid utvärderingens uppläggning. Boken innehåller ett stort antal checklistor med saker som man bör tänka på i samband med olika typer av utvärderingar. Vidare betonar han vikten av att anlägga ett användarorienterat perspektiv på utvärderingen. Med användarorienterat perspektiv menas att de personer som skall fatta beslut om den företeelse som skall utvärderas bör engageras både vid utvärderingens uppläggning och vid dess genomförande. Utvärderingens uppläggning och inriktning begränsas därmed till att besvara de frågor som användarna har i samband med utvärderingen. Även om detta skapar en risk för att inte samtliga berörda parter intressen vägs in i bedömningen, ligger det ändå något i att de som skall använda sig av resultaten bör stå i centrum för utvärderingen. Annars är risken uppenbar att utvärdering-

en inte kommer till användning när den är klar.

Praktik, politik och etik

Boken inleds med en beskrivning av grundbegrepp inom utvärderingsområdet, samt en presentation av några olika typer av utvärderingar. Därefter följer ett par kapitel som beskriver hur en utvärderings uppläggning kan planeras och bedömas. Efter de inledande kapitlen går sedan författaren in på mer specifika frågeställningar som förekommer i samband med utvärderingar. Detta innefattar dels frågor av praktisk natur, t ex metoder för datainsamling, dels politiska och etiska aspekter.

Kapitlet om utvärderingens politik och etik väcker många intressanta frågor. Det kunde med fördel ha givits mer utrymme i boken. Författaren påpekar bl a att människor ofta är rädda för att deras tillkortakommanden skall avslöjas i samband med utvärderingar, eftersom deras intressen och yrkes stolthet därmed riskerar att skadas. Utvärderaren måste därför sätta sig in i hur resultaten av utvärderingen kan komma att uppfattas av olika intressenter, samt visa takt när känsliga resultat skall presenteras. Annars är det svårt att skapa den tillit och trovärdighet som krävs för att få folk att samarbeta eller överhuvudtaget få tillträde till en verksamhet.

I bokens senare del presenterar författaren frågeställningar som är viktiga vid utvärderingar av hälsoprogram, vårdreformer och kvalitetsprogram. Precis som i den inledande delen av boken finns här en mängd checklistor med punkter som man bör tänka på i samband med dylika utvärderingar.

Bred målgrupp

Boken riktar sig enligt författaren till yrkesutövare inom sjukvården och till politiker. Den tänkta målgruppen är rätt bred, och bokens styrka är också dess breda uppläggning. Baksidan av detta mynt är att boken inte går särskilt djupt på något område, varför det behövs kompletterande litteratur för den som vill genomföra en utvärdering i praktiken. För den som önskar sig en allmän introduktion till utvärderingar av hälso- och sjukvård, oavsett om man är läkare, sjukvårdsadministratör eller politiker, är detta dock en bra början. •